

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Катедра суспільних наук
Навчальний рік 2021-2022

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Основи економічних теорій»
(назва освітнього компоненту)

Вибірковий освітній компонент

Форма здобуття освіти очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 222 «Медицина»
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Медицина» другого (магістерського) рівня вищої освіти

Курс 1

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри суспільних наук

Протокол від
“30” серпня 2021 року № 7

Завідувач кафедри

(підпис) Робак І.Ю.
(ініціали, прізвище)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з проблем загальної та передфахової підготовки

Протокол від
“31” серпня 2021 року № 1

Голова

(підпис) Вовк О.Ю.
(ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Троценко Олексій Володимирович, старший викладач
(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь

Троценко Олексій Володимирович, старший викладач

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті
університету, катедри, в системі Moodle та інше.

Історія, культурологія

Контактний телефон 0999474589

Корпоративна пошта викладача ov.trotsenko@kntmu.edu.ua

Консультації

Відповідно до графіка, розміщеного на інформаційному стенді катедри

Локація

пр. Науки, 4, м. Харків, Харківський національний медичний університет,
Головний корпус, 3 поверх, катедра суспільних наук

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Основи економічних теорій» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Медицина» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другого (магістерського) рівня, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності «Медицина»

Опис навчальної дисципліни (анотація) Обсяг навчальної дисципліни складає 120 годин, 4 кредити. На лекції відведено 10 годин, на практичні заняття – 20 годин, самостійна робота студентів – 90 годин. Матеріал структурований у 18 тем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи економічних теорій» є освоєння майбутніми лікарями більш поглиблених знань з економічної теорії, що є важливою складовою частиною їхньої загальної професійної медичної освіти. Це має сприяти глибшому розумінню студентами аспектів життєдіяльності людини і соціуму, шляхів підвищення мотивації пацієнтів до подолання складних життєвих ситуацій. Вивчення даної дисципліни вимагає від студентів творчого підходу до вирішення навчальних завдань та вміння визначати власну траєкторію навчального процесу, яка дозволить максимально ефективно використати навчальні години.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Основи економічних теорій» належить до предметів, що мають дуже широкий спектр міжпредметних зв'язків, оскільки знаходиться на перетині таких сфер діяльності, як медицина, суспільствознавство, педагогіка, психологія, історія, мистецтво та ін.

Пререквізити Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння предметів, які дають базові уявлення про освіту: «Історія і культура України», «Філософія»; курсів за вибором: «Культурологія», «Медичне краєзнавство», «Етика», «Релігієзнавство».

Постреквізити «Основи економічних теорій» предметно інтегрується з дисциплінами, які забезпечують подальшу гуманітарну підготовку студентів-медиків: «Політологія», «Медична субкультура», «Медицина і політика», «Менеджмент та маркетинг в охороні здоров'я» та ін.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є підготувати медичного фахівця, здатного розуміти медицину як частину загальнолюдського культурного та економічного процесу і сформувані у студентів-медиків чіткого уявлення про сутність ринкової економіки, закони розвитку економічних систем та місце в них охорони здоров'я.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є забезпечити набуття студентами компетентностей, визначених згідно з вимогами стандарту.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

інтегральні:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні:

ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим

ЗК2 – Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

ЗК3 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК4 – Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

ЗК5 – Здатність приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії

ЗК6 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою

ЗК7 – Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК8 – Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

ЗК9 – Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

спеціальні (фахові, предметні):

ФК16 – Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції

ФК17 – Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості та безпеки медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів

ФК18 – Здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню, та проведення маркетингу медичних послуг

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН 1 - здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді

ПРН 12 – планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб

ПРН 18 – здатність здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills):** навички комунікації, лідерство, відповідальність, вміння працювати в критичних умовах, залагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, самостійно приймати рішення, критично мислити.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОКР, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	-
Кількість кредитів – 4	галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Вибіркова	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 222 «Медицина»	Рік підготовки (курс):	
		1-й	-й
		Семестр	
		2-й	-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 90	Освітньо-кваліфікаційний рівень: II магістерський ОПП «Медицина»	Лекції	
		10 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	- год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		90 год.	- год.
Індивідуальні завдання: - год.			
Вид підсумковою контролю: залік			

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1.	Еволюція економічної теорії як науки. Економічні потреби. Власність.	2	Вступна, оглядова, проблемна, бінарна
2.	Сутність, структура та інфраструктура ринку. Монополія та конкуренція.	2	Оглядова, проблемна, бінарна
3.	Взаємодія ціни, попиту і пропозиції. Система макроекономіки. Основні макроекономічні показники.	2	Оглядова, проблемна, бінарна

4.	Економічне зростання та інвестиції. Фінансова система держави. Моделі фінансування охорони здоров'я.	2	Оглядова, проблемна, бінарна
5.	Соціальна політика держави. Зовнішньоекономічна рівновага.	2	Оглядова, проблемна, бінарна, завершальна
Всього лекційних годин		10	

2.2.2 Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1.	Еволюція економічної теорії як науки. Економічні потреби. Власність.	4	проблемне навчання, ділові ігри, «мозковий штурм», робота в групах, розвивальне навчання, різнорівневе навчання, евристичні бесіди, дискусії та дебати, презентаційний метод, метод проектного навчання, організація екскурсій до музеїв та на виставки	Усне опитування, тестове опитування в системі MOODLE
2.	Сутність, структура та інфраструктура ринку. Монополія та конкуренція.	4		
3.	Взаємодія ціни, попиту і пропозиції. Система макроекономіки. Основні макроекономічні показники.	4		
4.	Економічне зростання та інвестиції. Фінансова система держави. Моделі фінансування охорони здоров'я.	4		
5.	Соціальна політика держави. Зовнішньоекономічна рівновага.	4		
Всього годин СЗ		20		

2.2.3 Практичні заняття

Не передбачено

2.2.4. Лабораторні заняття

Не передбачено

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Економічні потреби та виробничі ресурси	26	проблемне навчання, робота в групах, розвивальне навчання, різнорівневе навчання, презентаційний метод, метод проектного навчання	Усне опитування, тестове опитування в системі MOODLE, участь у наукових конференціях
2	Економічний прогрес та національна безпека	26		
3	Еволюція товарно-ринкового виробництва	26		
4	Ціноутворення	6		
5	Страховий ринок	6		
6	Ринок факторів виробництва	6		
7	Зовнішньоекономічна рівновага.	4		
Всього годин самостійної роботи студента		100		

Методи навчання: розповідь-пояснення, лекція, бесіда, ілюстрація, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, круглий стіл, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, метод проєктів, дебати, метод «Мозковий штурм», вебінар, спаринг-партнерство (навчання в парах), коучинг (тренінг), віртуальна консультація, віртуальний тьюторіал, брифінг, інтерв'ю.

Методи контролю:

Поточний контроль: усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; анотації; взаємоконтроль; самоконтроль; доповідь; виступ на задану тему.

Підсумковий контроль: залік.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ» (таблиця 2).

Таблиця 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4.23	169	3.45-3.46	138
4.97-4.99	199	4.19-4.21	168	3.42-3.44	137
4.95-4.96	198	4.17-4.18	167	3.4-3.41	136

4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Технологія оцінювання дисципліни (табл. 3 з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності...»).

Таблиця 3

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою та чотирибальною (національною) шкалою

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою	Оцінка за двобальною шкалою
180–200	Відмінно	Зараховано
160–179	Добре	
150–159	Добре	
130–149	Задовільно	
120–129	Задовільно	
Менше 120	Незадовільно	Не зараховано

3.2. Питання до заліку:

1. Історичні етапи становлення управління як науки.
2. Діяльність С. С. Слуцького, українського економіста-математика.

3. Менеджмент та управління: диференціація понять.
4. Співвідношення понять "менеджер", "підприємець" та "власник".
5. Особливості управління охороною здоров'я.
6. Суперечність "лінійного" та "апаратного" управління.
7. Бюрократична система управління та її різновид - дивізіональна структура.
8. Проектні та матричні структури управління.
9. Причини невдачі експерименту при запровадженні нового механізму управління який проводився наприкінці 80-х років в радянській охороні здоров'я.
10. Можливості використання бригадної форми організації праці в лікувальних закладах.
11. Співвідношення головної та підлеглої мети в стратегічному плануванні.
12. Етапи стратегічного планування.
13. Різниця між основними та гнучкими формами оплати труда. Можливість застосування гнучких форм оплати праці в лікувальних закладах.
14. Функціональний та дисфункціональний конфлікти в організації, методи їх розв'язання.
15. Затрати підприємства та прибуток. Норма рентабельності.
16. Види медичних закладів недержавної форми власності.
17. Розподіл прибутку в акціонерному суспільстві.
18. Прямі та побічні податки.
19. Крива Лаффера.
20. Помірна, галопіруюча та гіперінфляція.
21. Засоби боротьби підприємства з інфляцією.
22. Види вкладів підприємства до банків.
23. Акція та облігація. Особливості керівництва акціонерним підприємством.
24. Розвиток сфери послуг та маркетинг.
25. Вплив наукоємких виробництв на розвиток маркетингу в сучасному світі.
26. Види маркетингу.
27. Головні напрямки маркетингових державних досліджень в сучасній українській економіці.
28. Основні характеристики маркетингового дослідження.
29. Контрольовані та неконтрольовані фактори функціонування маркетингового середовища.
30. Зміст маркетингових державних досліджень в охороні здоров'я.
31. Основні етапи маркетингових досліджень.
32. Цілі та завдання маркетингової діяльності в охороні здоров'я.
33. Класифікація товарів.
34. Характеристики послуг.
35. Особливості медичних послуг.
36. Стаді і запровадження, зростання, зрілості і спаду товарів.
37. Особливості використання теорії життєвого циклу товарів в медичних закладах.
38. Протекціонізм та життєвий цикл товарів.
39. Конкуренція, монополія, олігополія.

40. Монополія та конкуренція на медичному ринку.
41. Сегмент та ніша ринку. Види сегментів.
42. Диференційований, не диференційований та концентрований маркетинг.
43. Вплив культури, сім'ї, а також психології людини на її споживчу поведінку.
44. Попит та пропозиція в охороні здоров'я.
45. Головні засоби рекламне і діяльності та пропаганди на медичному ринку.
46. Фактори підвищення ефективності діяльності охорони здоров'я.

3.3. Контрольні питання

Тема 1.

1. Етапи становлення та розвитку економічної теорії.
2. Сучасні школи і течії.
3. Розвиток економічної думки в Україні.
4. Предмет економічної теорії.
5. Методи пізнання економічних процесів.
6. Економічні категорії та закони.
7. Економічна політика.
8. Взаємозв'язок економічної теорії та економіки охорони здоров'я.

Тема 2.

1. Поняття економічних систем та їх класифікація.
2. Особливості перехідних економічних систем.
3. Зміст ринкової трансформації суспільства.
4. Сутність та форми власності в сучасній світовій економіці.
5. Економічні та соціальні витрати приватизації в Україні.
6. Форми власності в економіці охорони здоров'я.
7. Шляхи формування приватного сектору медичних послуг, його конкуренція з суспільним сектором.

Тема 3.

1. Зміст, умови виникнення та функції ринку.
2. Структура ринку.
3. Тіньовий ринок, його сегменти.
4. Особливості ринку праці лікарів.
5. Інфраструктура ринку, її будова та роль в формуванні розвинутої економіки.
6. Економічна роль держави в сучасній ринковій системі.
7. Моделі державного регулювання економіки.
8. Держава на ринку медичних послуг.

Тема 4.

1. Сутність конкуренції та її роль в розвитку економіки.
2. Чиста конкуренція.
3. Монополістична конкуренція.

4. Монополія.
5. Олігополія.
6. Антимонопольне регулювання ринку.
7. Монополія та конкуренція на ринку медичних послуг.
8. Конкуренентоспроможність медичної послуги.

Тема 5.

1. Підприємство в ринковій економіці.
2. Роль некомерційних підприємств в охороні здоров'я.
3. Сімейний лікар як суб'єкт господарювання.
4. Структура витрат виробництва.
5. Валовий дохід (виручка) підприємства.
6. Прибуток: його сутність і види. Рентабельність.
7. Сутність, види, умови існування підприємництва.
8. Малий бізнес та його роль в економічному зростанні.
9. Підприємництво в охороні здоров'я.
10. Поняття менеджменту та маркетингу, їх особливості в охороні здоров'я.

Тема 6

1. Макроекономічна модель та її складові.
2. Сучасні макроекономічні школи.
3. ВВП, методи його розрахунку.
4. Чистий національний продукт та національний дохід
5. Національне багатство.
6. Валовий внутрішній продукт – джерело витрат на охорону здоров'я.
7. Державне виробництво та державні закупки медичних послуг.
8. Сукупний попит та сукупна пропозиція.

Тема 7

1. Сутність, типи, чинники та показники економічного зростання.
2. Темпи росту (приросту) ВВП.
3. Економічне зростання – фундамент для соціальних перетворень.
4. Інвестиції, їх види, напрями та вплив на зростання ВВП.
5. Інвестиційний клімат в Україні.
6. Шляхи збільшення інвестицій в охорону здоров'я.
7. Політика стримування витрат на охорону здоров'я в розвинутих країнах.
8. Національні програми охорони здоров'я.

Тема 8

1. Циклічний розвиток економіки.
2. Економічний цикл та його фази.
3. Економічні кризи: сутність, види та шляхи подолання.
4. Світова фінансово-економічна криза 2008-2009 років та її особливості в Україні.

5. Безробіття, його сутність та види.
6. Інфляція та її соціально-економічні наслідки.

Тема 9

1. Сутність та функції фінансів.
2. Структура фінансової системи держави.
3. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит і державний борг.
4. Методи бюджетного регулювання, його вплив на економічне зростання.
5. Моделі фінансування охорони здоров'я в світі.
6. Податкова система и податкова політика держави.
7. Сутність та види податків.
8. Принципи оподаткування.
9. Крива Лаффера.
10. Формування та удосконалення податкової системи в Україні.
11. Сутність, принципи та функції кредиту.
12. Банківська система, її структура та функції.
13. НБУ та його провідна роль в кредитно-грошовій політиці держави.

Тема 10

1. Зміст, напрями та моделі соціальної політики держави.
2. Рівень і якість життя.
3. Індекс розвитку людського потенціалу та його складова – очікувана тривалість життя.
4. Зайнятість та активна й пасивна політика держави на ринку праці.
5. Доходи, їх формування та розподіл.
6. Крива Лоренца, коефіцієнт Джині, децільний коефіцієнт.
7. Нерівність доходів та нерівність доступу до охорони здоров'я.
8. Методи скорочення розшарування населення.
9. Сутність, форми, системи та методи регулювання заробітної плати.
10. Шляхи підвищення доходів медичних робітників.
11. Шляхи зменшення тіньової медицини.

3.4. Індивідуальні завдання формуються відповідно до контенту наукових конференцій, який щорічно затверджується планом роботи катедри суспільних наук. Специфіка індивідуальних завдань для студентів погоджується з викладачем.

3.5. Правила оскарження оцінки

Якщо студент не задоволений результатами оцінювання його навчальної діяльності і виявив бажання оскаржити оцінку з предмета, він має право звернутися до керівництва катедри та/або декана відповідного факультету з проханням провести повторне оцінювання його знань. Якщо вимоги студента мають під собою підстави, катедрою/деканатом створюється спеціальна комісія для проведення повторного оцінювання.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у студентів виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач надасть на першому практичному занятті.

Під час навчального процесу важливо дотримуватися таких правил:

- повага до колег;
- толерантність до інших та їхнього досвіду;
- сприйнятливість та неупередженість;
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента;
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів;
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять та поведінка

Очікується, що студенти та студентки відвідуватимуть всі лекційні та семінарські заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його (згідно графіку на інформаційному стенді кафедри).

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

заборонено:

- їсти (за винятком осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність інших людей;
- грати в азартні ігри;

- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і коридорах під час занять.

Використання електронних пристроїв

Використання електронних пристроїв у навчальному процесі допускається без обмежень за винятком тих випадків, які можуть перешкодити процедурі об'єктивного оцінювання знань студентів.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами

Проведення навчального процесу здійснюється з урахуванням вимог сучасного українського законодавства відносно осіб з особливими освітніми потребами та регулюється нормативними документами університету.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни

У процесі підготовки до практичних занять студентам необхідно опрацювати матеріали допоміжної літератури. Вітається активна участь під час обговорення в аудиторії, студенти мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати.

Заохочення та стягнення

Відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу у ХНМУ» студент може підвищити оцінку за модуль шляхом виконання індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями тощо), що в разі успіху додає до 10 балів як заохочення.

Техніка безпеки

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Кожен студент і кожна студентка повинні знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Порядок інформування про зміни у силабусі

Про можливі зміни в силабусі буде повідомлено на сторінці катедри офіційного сайту ХНМУ і в катедральній директорії системи MOODLE, а також через відповідний деканат.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Одним з елементів академічної культури, які прищеплює університет, є розуміння студентом недопустимості будь-яких запозичень без належних посилань. Враховуючи це, головним завданням викладачів є формування в студентів навичок самостійної роботи, інтересу до навчання та суспільних цінностей. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гриценко А. А. Развитие форм обмена, стоимости и денег / А. А. Гриценко – К. : „Основа”, 2005. – 192 с.
2. Каминская Т. М. Рынок медицинских услуг: опыт теоретико-институционального анализа / Т. М. Каминская – Харьков : ИПП “Контраст”, 2006. – 296 с.
3. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. – М. : Гелиос АРВ, 2002. – 532 с.
4. Леоненко П. М. Сучасні економічні системи. / П. М. Леоненко, О.І. Черепніна – К. : Знання, 2006. – 429 с.
5. Итуэлл Дж. Экономическая теория / Дж. Итуэлл. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 931 с.

Допоміжна

1. Вялков А. И. Управление и экономика здравоохранения / А. И. Вялков, Б. И. Райзберг, Ю. В. Шиленко – М. : ГЭОТАР-МЕД, 2002. – 328 с.
2. Каминская Т. М. Маркетинг в здравоохранении / Т. М. Каминская – Харьков : «Крок», 2000. – 179 с.
3. Столяров С. А. Рынок медицинских услуг: некоторые характеристики, проблемы и аспекты управления / С. А. Столяров. – Барнаул, 2002. – 258 с.
4. Лехан В. М. Стратегічні напрямки розвитку охорони здоров'я в Україні / В. М. Лехан. – К. : Сфера, 2001. – 176 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Мойсеєнко І. П. Процес прийняття управлінських рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/14210923/investuvannya/>.
2. Програма розвитку медичного сестринства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://5fan.info/jgepolatyjgemeryfs.html>.

3. Сторінка катедри суспільних наук ХНМУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=141%3A2011-05-14-19-10-49&catid=7%3A2011-05-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk

7. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-pogl-vyv-dyisc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx